

Дроботя Яна Анатоліївна
кандидат економічних наук
Полтавська державна аграрна академія

СУТНІСТЬ КАТЕГОРІЇ «ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ»

Разом із еволюцією суспільства, їх економічних систем, еволюціонували і гроші, що стали невід'ємною частиною життя суспільства. Еволюція грошей відбувалась поступово: від товарів, що виконували роль всезагального еквіваленту, до повноцінних грошей та неповноцінних грошей (які також еволюціонували від паперових до кредитних, а згодом і до електронних грошей). Електронні гроші – невід'ємна складова сучасного економічного життя суспільства, а питання пов'язані з електронними грошима є об'єктом дослідження як значного кола науковців, так і міжнародних фінансових установ, банків, підприємців, фізичних осіб тощо. Дискусії з приводу електронних грошей пов'язані із їх сутністю, правовим регулюванням, впливом на грошово-кредитну політику, розвиток торгівельних відносин, тощо.

З'ясуємо яка ж сутність сучасних електронних грошей, в чому їх переваги та недоліки. Електронні гроші, згідно закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», – грошові зобов'язання емітента в електронному вигляді, які розміщені на електронному пристрої та знаходяться в розпорядженні користувача. Таким пристроєм може бути мікропроцесорна картка, комп'ютер користувача, сервер системи розрахунків, де централізовано зберігаються електронні гроші користувачів. Виділяють два основних види електронних грошей: на основі карток та на програмній основі [7].

Івасів Б. стверджує, що електронні гроші – це повернення до приватних грошових форм [2, с. 160]. О. Ю. Носов вказує на те, що електронні гроші – форма депозитних грошей [5, с. 207]. Електронні гроші, з нашого погляду, - грошові сурогати, що необхідні для здійснення безготівкових розрахунків, які мають вигляд пластикової картки або ж простого запису на рахунках в

програмній основі, що вимагає використання комп'ютерних мереж для їх функціонування. З нашого погляду, електронні гроші не є формою депозитних грошей, оскільки депозитні гроші, знаходяться у вигляді записів на рахунках банків, а електронні гроші у вигляді записів на рахунках юридичної особи, будь то банк, будь то інша юридична особа. Отже, депозитні та електронні гроші хоч і мають спільну основу – приймаються як платіжні засоби, є формою безготівкових розрахунків, є записами на рахунках та передбачають наявність пластикової картки як засобу управління, вимагають внесення готівкових грошей для їх створення, є обмінними на банкноти, однак вони різняться за статусом емітента, що дозволяє віднести електронні гроші не до форм депозитних грошей, а до грошових сурогатів. З'ясуємо у чому ж основні відмінності електронних грошей від кредитних (табл. 1).

Таблиця 1

Відмінності між електронними та кредитними грошима

Електронні гроші	Кредитні гроші
За формою	
Картки, програмна основа	Паперові, картки
Забезпечення грошей	
Паперові гроші	Обсяг товарів та послуг вироблених в країні за певний період
Можливості управління	
За допомогою комп'ютерних мереж	За допомогою використання чека, платіжного доручення, пластикової картки або систем дистанційного доступу до банківських рахунків
Здійснення платежів	
З комісією лише значні платежі, всі інші без комісії	З комісією
Використання комп'ютерних мереж, інтернету. Банківські рахунки використовуються при введенні та виведенні грошей із системи електронних грошей	Використання банківських рахунків
За емітентом	
Банки за узгодженням з НБУ, іноземні компанії, які не мають офіційного дозволу на роботу в Україні, надаючи обмежені послуги або працюючи через інтеграторів, юридичні особи, що здійснюють систему обліку та переуступки майнових прав	Національний банк

Джерело: узагальнено на основі [1; 2, с. 158-160; 3, с. 210-213; 7]

Як відносно нова форма грошей електронні гроші мають певні переваги та недоліки, які узагальнено у табл. 2.

Таблиця 2

Переваги та недоліки електронних грошей

Переваги електронних грошей	Недоліки електронних грошей
Зручність та легкість управління за допомогою комп'ютерних мереж	Порівняно із паперовими грошима більш вразливі до шахрайських схем, які складно відстежити
Зручність платежів та їх швидке здійснення	Гарантуються виключно емітентом, держава не дає жодних гарантій
Уникнення комісії при незначних платежах	Вимагають сплати відсотків за перетворення їх у паперову форму
Надання коштів у кредит іншим власникам електронних гаманців	Дозволяють здійснювати будь-які операції, навіть ті, що перебувають поза межами закону
Отримання значних кредитних ресурсів у яких відмовила банківська система	Неможливість здійснення платежів поза системою, а тому виникає потреба у створенні декількох електронних гаманців
Анонімність платежів та захист коштів від втручання податківців	Сплата комісії за переказування грошей з одного свого електронного гаманця на інший
Зменшення затрат на обслуговування грошей	При зберіганні грошей в електронному гаманці на них не нараховуються відсотки
Збільшення частки безготівкових розрахунків в межах країни	Відсутність юридичного оформлення позики, що надається одним власником електронного гаманця іншому
При перетворенні електронних грошей всіх власників в готівку платіжна система не постраждає	Використання електронних гаманців для побудови фінансових пірамід без згоди їх власників і незахищеність у цьому випадку власників електронних гаманців
Портативність, необмежений термін служби	Згідно українського законодавства неможливо здійснювати розрахунки з бюджетом
Отримання кредиту від платіжної системи у якій створено електронний гаманець, якщо гроші потрібні терміново	Ризик витрати накопичень електронних грошей при зберіганні їх в електронному гаманці у разі втрати ліцензії банку, оскільки на них не поширюється дія системи страхування вкладів
	Значна відсоткова ставка і короткий термін отримання кредиту від платіжної системи у якій сформовано електронний гаманець
	Незахищеність малого бізнесу та споживачів від шахрайства при оплаті послуг за допомогою електронних грошей
	Недостатність технологічної безпеки та можливість вірусної атаки
	Прискорення обігу кредитних грошей, що стимулює інфляцію
	Відсутність загальноприйнятих стандартів та вимог до емітентів електронних грошей, правового регулювання електронних грошей

Джерело : узагальнено на основі [1, 2 с.158-160; 3, с.210-215; 4; 6, с.199-200; 7]

Таким чином, електронні гроші мають багато як переваг, так і недоліків, але проаналізувавши їх, ми виділили більше недоліків ніж переваг (що пов'язано із тим, що електронні гроші є відносно новим платіжним засобом, який з'явився у 90-х роках XX століття), а отже, звісно вони потребують значного доопрацювання, зокрема у законодавчій сфері та у сфері формування самих систем їх функціонування, регулювання їх впливу на обсяги грошової маси в країні та можливості їх використання у монетарній політиці центральних банків. Однак, з нашого погляду, електронні гроші – гроші майбутнього, що дозволять зекономити час при здійсненні розрахунків та здешевлять емісію грошей.

Література

1. Галицька О. Електронні гроші: чому українцям більше не знадобляться гаманці [Електронний ресурс] / Ольга Галицька // Галицькі контракти. – 2013. – Режим доступу до журн. : <http://kontrakty.ua/article/59140>.
2. Івасів Б. Історія виникнення та перспективи розвитку електронних грошей / Богдан Івасів // Світ фінансів. – 2008. – № 2 (15). – С. 157-160.
3. Ільницька Н. М. Чинники поширення електронних грошей / Н. М. Ільницька // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2010. – Вип. 30. – С. 209-215.
4. Лозовик Д. Б. Перспективи розвитку систем електронних грошей України [Електронний ресурс] / Д. Б. Лозовик // Ефективна економіка. – 2012. – № 6. – Режим доступу до журн. : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1213>
5. Носов О. Ю. Кредитні гроші та їх еволюція / О. Ю. Носов // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2006. – Вип. 16. 3. – С. 203-209.
6. Олексюк О. С. Електронні гроші та віртуальні банки: інформаційний контекст / О. С. Олексюк, О. В. Мостіпака // Інноваційна економіка : всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2010. – № 16. – С. 198-202.
7. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні // Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123302.